

Kizökkent az idő;

VISSZHANG - LXVI. évfolyam, 39. szám, 2022. szeptember 30.

– oh kárhozat! / Hogy én születtem helyretolni azt.

A szimpatikus dán királyfi kicsit talán túlbecsülte a lehetőségét. S nem is sikerült neki helyretolni a kizökkent időt. Mintha te, drága Andris barátom, ugyanebbe a hibába estél volna (Kardos András: [Határolt forradalom](#), *ÉS*, 2022/36., szept. 9.). Sejtethed, a tekintetben nincs vitám, hogy kizökkent az idő. Nem mintha még ma is tudni vélném, hogy néz ki, ha már valaki helyretolta, sőt, azt sem tudom, valaha is volt-e neki helye. De ezt itt nem vitathatom meg, alaposabb elemzést igényelne. Maradjunk abban, hogy egyikünk sem szereti azt, ami van; s azt sem, ahogyan az ellenzéki hivatásos politikusok teszik kísérleteiket a „van” helyére valami általunk is szerethetőt állítani. Egyikünk sem hisz az ilyenfajta ellenzéki politikában.

Szimpatikus számomra TDDSZ- nosztalgizálásod is. S ha csak azt akarod mondani, hogy milyen jó lenne ismét valami szebb jövőt remélő mozgalom részének lenni, s hinni benne, erre is csak azt mondanám: „Hát igen. Én is szívesen visszaálmódok magam a létező, persze akkor már egyre kevésbé létező szocializmus idejébe.” Jóllehet, ismered szkeptikus természetemet, nekem kissé gyanús, hogy életünk legjobb évei fiatalságunkkal is összefüggtek. De félretéve mindenfajta szkepszist, képzeljük el, hogy a nyolcvanas évek végének mozgalmi valamilyen új formában feltámadnak. Megeshet, jól éreznénk magunkat azok részeként.

„Persze akkor az más világ volt” – írod, de idevágó gondolataidat egyszerűen félretolod azzal, hogy *„a szabadság és a demokrácia, a sokféleség és a szolidaritás szükséglete a rendszerváltás harminc éve alatt sem halt meg, csak lappang”*. Még az is lehet, hogy ebben is igazad van. Pontosabban egészen biztos, hogy *„nem halt meg, csak lappang”* azokban, akikben ez a szükséglet akkor létezett. Még pontosabban leginkább azok utódaiban, hiszen az akkori idők *„mozgalmárainak”* jelentős része már nem él. Azt azonban nem hiszem, hogy a késő kádárizmus ellenzéke önmagában elegendő lett volna a rendszerváltáshoz. Az akkori *„más világ”* (igen jól működni látszó nyugati demokráciák, a hitünk abban, hogy a hazai demokrácia megteremtéséhez csak az intézményrendszer átalakítása szükséges, Gorbacsov... mondjam tovább?) támogatni látszott sikeresnek tűnő törekvéseinket. S hogy az ország lakosainak nagy többsége mit gondol minderről, az minket joggal egyáltalában nem érdekelt. Magam ezt illetően is szkeptikus voltam, jól tudod. De azt sejtettem, hogy a demokrácia nem azonos két párt egymásra acsargó vetélkedésével; ha nem tudtam is persze, hogy ebből egy újabb önkényuralmi rendszer fog kinőni. Ha írásoddal csak azt akartad tudomásunkra hozni, hogy milyen szép is volt akkor, ez esetben felesleges volt a *nem* zászlaját újra kibontanod. Ha azonban az írás zászlóbontás akart lenni, akkor nekem szóló kedves ajánlásod s minden személyes szeretetem ellenére – nem tartok veled.